

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.ф.н. Гергана Петкова Пенчева-Апостолова

относно годността за допускане на дисертационния труд на

Биляна Станиславова Георгиева

на тема

Фразеологизми с опорни думи за ‘време’

(като атмосферно състояние)

в български и в английски език – структурен анализ

до публична защита

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

**по професионално направление 05.04.11 Общо и сравнително езикознание
(английски език)**

Научен ръководител: проф. Иван Кочев

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

Познавам работата на Биляна Георгиева в развитие през последните няколко години. След завършването ѝ на магистърския курс по английска филология, тя разработи при моето научно ръководство магистърска теза върху структурния анализ на наименованията на официалните български и американски празници, прилагайки фактологичен и семантичен анализ.

Две са основните характеристики на нейния подход към научното изследване: опериране с прецизиран корпус от данни и постигане на поставената цел в пълнота.

През последните три години Биляна Георгиева има участия в редица конференции с доклади по отделните проблеми от дисертационния ѝ труд, както и публикации у нас и в чужбина. В списъка от публикации са посочени 12, като 7 от тях са съотнесени пряко с темата на дисертацията.

Бях един от рецензентите на статията ѝ за електронното научно списание „Реторика и комуникации“, която се прие много добре. Препоръчах друга от нейните статии върху магистърската ѝ теза за реферираното списание *Journal of Language and Literature*, ISSN: 2078-0303, Vol. 6. No. 1. 2015, издавано в Баку. Статията бе приета веднага с много положителна оценка. Биляна има приети статии в научното списание „Езиков свят“ и няколко готови статии върху дисертацията, които са в процес или са предложени за публикации. Това образува много добра публикационна разпознаваема база.

Тя работи като асистент по английски език от четири години, като води голям брой часове по практически английски език за специалисти от Колеж по туризъм в Благоевград, а от три години – и за филолози и юристи. Участва в серия от 6 вътрешни проекти, както и в специфичния формат на семестриалните изпити по английски език за ЮЗУ.

Биляна Георгиева е перспективен университетски преподавател и изследовател с огромна работоспособност и обхват на анализа.

Освен магистратурата по английска филология, тя също има и завършена едноместриална специализация – 6-то ниво на английски език в Калифорнийския държавен университет в Сакраменто. Завършила е багалавърско и магистърско ниво на нефилологическа специалност „Електроника“ и определено този факт е плюс при формирането на целите, задачите, базата от данни или корпуса и методите за анализ. Работата ѝ принадлежи към онази част от приложно лингвистичното изследване, която се занимава с фактологично-семантичния анализ, емпиричното статистическо проучване на наличния корпус и пред-формализацията на получените резултати за тяхната по-нататъшна употреба при създаване на дигитализирана основа за описание и съхранение на важен лексикален материал за българския език в контрастивно-аналитичен план с английския език в качеството му на лингва франка днес.

Като научен ръководител, рецензент и редактор на магистърската теза и три от статиите, всяка от които е над 20 страници, на Биляна Георгиева, мога да заявя, че нейната изследователска работа е насочена към практико-приложна полезност и приложимост на постигнатите резултати. Тя е изключително точна в определянето на границите на своето изследване и не се опитва да ги надхвърля. При все това, изводите ѝ съдържат количествена и качествена информация, която непосредствено дава неочаквани резултати на други равнища на изследване и с мултифункционална и интердисциплинарна приложимост.

II. Оценка на научните и на практическите резултати и приноси на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е написан на български език и съдържа общо 566 страници /от тях 549 страници текст/, структурирани в четири глави, заключение и библиография (211 източника, от които 20 на английски език, а другите – на български и руски със сравнителен и контрастивен анализ на англоезични фразеологизми), която включва достатъчно сериозни признати източници, голяма част от които – от последните десет години.

Трудът е единствен по рода си на този етап от развитието на академичната мисъл в България и е самостоятелно разработен.

***Основният проблем**, поставен за разглеждане е да се очертаят сходствата и различията между един особен вид езикови единици, функциониращи в една тематична област в два различни езика.*

Хипотезата не е експлицитно формулирана в увода на дисертацията, а е постъпателно формирана като подготовка за фактологично извеждане на тезата в самото изследване. Достоинството на статистическия анализ в този частен случай е в неговата достоверност и правилност, без да се залага върху предполагаеми очаквания. Трудът подсказва своята мотивираност във всичките си фази на развитие и във всичките части.

Целта на изследването е определена по следния начин: *да съпостави фразеологичните единици за 'време', разбирано като атмосферно състояние, в български и в английски, като на базата на тази съпоставка те да бъдат анализирани откъм форма.*

Задачите са ясно и постъпателно формулирани, което дава основата за последователното им и надграждащо изпълнение. Прави впечатление подредбата на задачите така, че да покрият всички появяващи се въпроси и да осигурят стройна структура на изложението.

Основните теоретични източници са показани, но **понятията**, с които се работи, се приемат чрез препратка, без да се специфицират по отношение на това конкретно изследване. Би могло да се заключи, че това е безкритично приемане на теоретични постановки от ограничен брой източници. Случаят, обаче, не е такъв по отношение на целта на труда на Биляна Георгиева, което предполага редуциране на теоретичната схема, за да може да се изгради статистическата основа на общия модел за анализ на фразеологизмите на двата езика. Положително е използването на термина „речеви“ единици, както и даването на списък с характеристиката на фразеологизмите, разпределени по функционални и синхронни признаци при подбора на основните думи. Неизбежно е статистическият анализ да се основава върху структурно-семантичния анализ на всяка една единица. Това е още едно достоинство на труда на Биляна.

Също така, при формулиране на източниците, границите на корпуса, теоретичните основания, подходите и методите, са дадени достатъчно в количествено отношение примери за изясняване на понятието „фразеологизъм“ и изключенията от него. Веднага прави впечатление фактът, че примерите на фразеологизми с избраната опорна дума са незначителни по количество. Това още веднъж по емпиричен път мотивира избрания обект на изследване и полезността на неговото по-нататъшно описание, класифициране и анализ: видимо е, че досегашният анализ на този вид фразеологизми е недостатъчен.

Корпусът е формиран на две равнища: първото се отнася до подбора на **източниците** за формиране на същинския корпус, а второто е същинският корпус, който представлява извадки на опорните думи и изградените върху тях фразеологизми в двата езика. Това прави общо около 3 000 информационни единици, /2311 са същинският корпус/, които в своето последващо и постъпателно анализиране формират подразделения, но за всяко едно от тях корпусът се разглежда в цялост, без да се прави статистическа представителна извадка. Това е огромен труд за един човек, извършен в детайли, прецизиран, многократно проверяван и обсъждан с различни консултанти и доведен до етап, който извежда цялото усилие на равнището на фундамент с качеството на алгоритъм.

Основната критика тук е, че се прави блестящо изследване на материал от речници, които са недостатъчни, несвършени в обяснението на извадките, непрецизирани във формално отношение и най-вече – обслужващи английския език, а не българския потребител. Но, за съжаление, с това разполагаме. В процеса на изследването тази непълнота на корпуса от източници предизвика неизбежно двойни и тройни проверки и наложи допълнителни ограничения на корпуса. Свидетел съм на тази процедура в детайли и на възникналите дискусии по отношение на формата на англоезичните фразеологични съответствия. Не мога да не изразя одобрението си към изключителната почтеност на докторантката, която не внесе възможните корекции във формата на фразеологизмите, представени непълно в речниците, а потърси англоезични съвременни източници, които да мотивират възможните вариации.

Положителен аспект е експлицитното разграничение за използването на ономазиологичния и семасиологичния подход, от методите в изследването, които се мотивират на с. 6-7-8: това са съпоставителният метод и описателният метод, както и статистическият анализ, в който е силата на това конкретно изследване.

В текста анализът е изложен постъпателно, логично, без излишни отклонения, пълно и прецизно.

Няма да обсъждам следващите глави, тъй като познавам в детайли процеса на създаването им. Доколкото е възможна човешка прецизност, те са изпълнени отлично във формално отношение и създават достоверна база за статистическия анализ.

Изводите, които се правят накрая, са стегнати, точни и очертават границите на създадения научен продукт.

Научни приноси

Съобразно изискванията за рецензиране на такъв труд, приносният акцент в дисертацията на Биляна Георгиева е върху създаването на фундамент за приложнолингвистично моделиране на съответствията между фразеологизмите с опорна дума „време“ на български и на английски език.

Освен формулираните в автореферата научни приноси според самооценката на докторантката, от моя гледна точка практическата приложност на научния труд на Биляна Георгиева се изразява в следните моменти:

1. Прецизиране на корпуса от фразеологизми с опорна дума „време“ на български език.
2. Прецизиране на корпуса от лексикографски извадки на съответствията на тези фразеологизми за английския език.

3. Класификация на фразеологизмите според структурно-семантични алгоритми.
4. Сравняване на целите корпуси и извеждането на общ статистическо-фактологичен модел.

За изследовател в областта на англицистиката от гледна точка на българо-английския културен езиков модел и методите за преодоляване на културните несъответствия в речевите формули, тази дисертация носи още няколко приноса:

1. В анализите на Биляна Георгиева ясно се открояват дефектите на българската англоезична и сравнителна лексикография.
2. Изведените резултати в количествен и качествен план са точни и могат да се използват в следващи търсения.
3. Трудът несъмнено показва много чист подход за формализация на речеви единици, които по начало са трудни за обработка от човешкото съзнание в процеса на тяхното асимилиране и осъзнаване.
4. Това води до прецизиране на инструмент за обучение на преводачите, както и на потребителите на преводи между български и английски език.

III. Въпроси и бележки

В процеса на консултиране с докторантката зададох не по-малко от 3000 въпроса и бележки върху начина на построяване на работата, корпуса, неговото теоретично обосноваване и детайлите относно всяка анализирана единица. Макар и да съм убедена в целесъобразността на изложението в настоящия труд, ще поставя публично шест от тези въпроси в по-общ вид:

1. При започването на всяко научно изследване, тръгваме с очакване за определени резултати. Това ни дава хипотезата или хипотезите. В настоящия труд не са формулирани хипотези, а вместо тях е заявено при формулирането на целта на с. 5: „да се направят произтичащите от анализа изводи“. Не мога да приема, че един сериозен изследовател няма очаквания относно тези изводи, макар и да приемам, че в структурния анализ сериозността залага върху действителната обработка на данните. Затова пак ще поставя въпроса относно скритите движещи сили или, казано с други думи – относно хипотезата. С какви предварителни очаквания тръгнахте при анализа на избраните тематично фразеологизми и постигнатите резултати доколко отговарят на интуитивните усещания на хилядите англицисти у нас – най-вече на възприемането на фразеологизмите от изучаването в на английски език в България от българи?

2. Свидетел съм, че използваните подходи и методи за анализ са приложими към фразеологизми с друга опорна дума от друга семантична област. Общите фразеологични речници, обаче, са всеядни – те правят извадки от текстове най-малко с три века давност. Сред тях има използвани днес и отпаднали, както и новогенерирани или поне реконцептуализирани. Доколко анализът на структурата на фразеологизмите в двата езика позволява по-нататъшна формализация на тяхната семантика и тяхното успешно отделяне по признака синхронност?
3. В процеса на работа бяха премахнати редица англезични изрази, които не съответстват в структурен и/или семантичен план. Как те ще намерят място в последващи разработки на този корпус?
4. Дисертантката е прекалено скромна при авторската оценка на извършения труд и определяне на неговата полезност. За мен заявяването, че нещо се прави за първи път е недостатъчна оценка на приноса, който се съдържа в качеството на аналитичната обработка на корпуса и многомерността на фактологичните изводи.
5. Продължавам да мисля, че обработката на целия корпус би могла да се представи в синтезиран вид, но за сметка на това изключително харесвам подхода към изводите и организираността в тяхното излагане. Получените изводи са оформени като алгоритми и са готови за формализация.
6. Липсват ми част от основните понятия такива, каквито авторът ги приема от другите автори и ги използва в своята дисертация, защото това би допълнило теоретичната мотивация и би парирало въпроси, които насочват към други лингвистични теории, подходи и методи.

Обща характеристика на труда

Във формално отношение трудът е ясно и прецизно изложен. Избраната структура позволява бързо опериране с данните и изводите. Трудността при избора на формата на изложение идва от това, че докторантката работи не със статистически извадки, а с целия корпус.

В количествено отношение трудът оперира с корпус от 2311 единици, прецизирани в пространството на 11 източника, което го прави достатъчен.

В качествено отношение основната трудност идва от избраните лексикографски източници, които се опират на асинхронни извадки и това затруднява търсенето на съответствия в англезичните източници.

Тъй като дисертантката обработва във всяка една част от дисертацията целия корпус, възможно е някъде да има недостатъчно съответствие. При формализацията на данните, обаче, тези недостатъци автоматично ще се проявят. Тя е свършила работата на човека-изследовател напълно и в мащаб, който е огромен за един единствен изследовател.

Перспектива

Трудът е с фундаментален практико-приложен характер и създава начало за изработване на модел за мрежов преводач от български на английски. В един такъв модел, избраният от

Биляна Георгиева подход за анализ, би заел представително пространство и би създал условия за синхронизация и последваща обработка на специализираните фразеологизми по функционални полета.

Това го прави изключително полезен.

Общата положителна оценка на формулираните приноси и на самостоятелния характер на постигнатото е несъмнена. Представеният за разглеждане текст съдържа множество количествени и качествени анализи и изводи които събуждат интереса на лингвиста-преподавател по чужд език и съдържат теми за дискусия.

Авторефератът следва точно дисертационния труд.

Съгласна съм с изложената в него информация.

IV. Заключение

На основание на дадената по-горе обща положителна характеристика на продуктивността на научната и практическа дейност на кандидата, достойнствата на предложения и определено дисертабилен и практически полезен и перспективен дисертационен труд, както и оценката на нейните творчески научни постижения с приносен характер, а също в съгласие с нормативните документи за научни звания и степени и Правилника на ЮЗУ, предлагам на уважаемите членове на Научното жури бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 05.04.11 Общо и сравнително езикознание (английски език) на Биляна Станиславова Георгиева.

09.07.2015 г.

Благоевград

доц. дфн. Гергана Петкова Пенчева-Апостолова